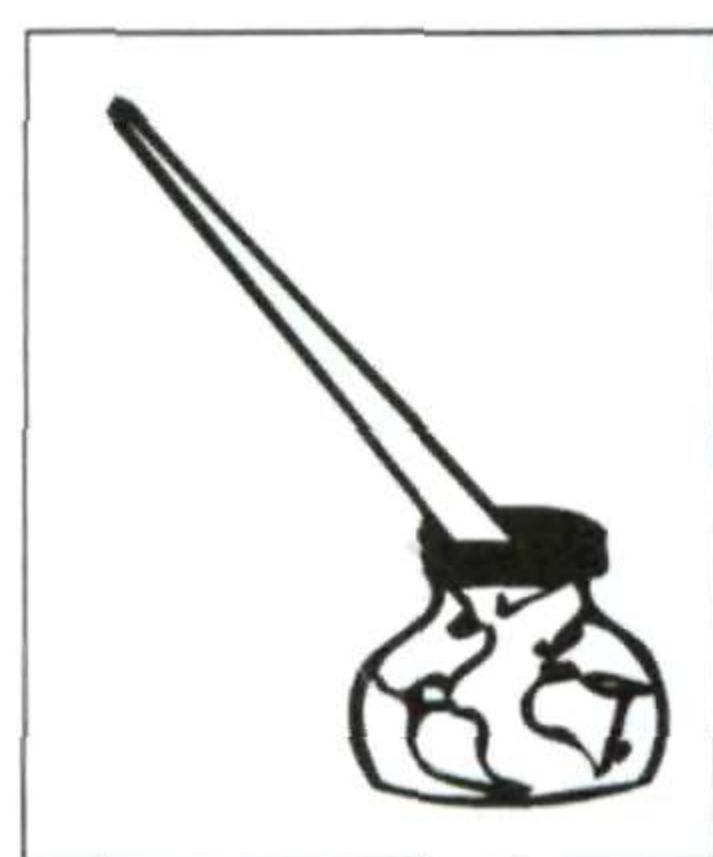

Ο συγγραφέας Θοδωρής Καλλιφατίδης που ζει στη Σουηδία

ΘΟΔΩΡΗΣ ΚΑΛΛΙΦΑΤΙΔΗΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ - Ποιός είναι ο ρόλος που έπαιξε το βιβλίο στη λογοτεχνική σου καριέρα, δηλαδή τι διάβαζες, αν σ' επηρέασε αυτό, ή τι άλλο σ' επηρέασε;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ - Με μια κουβέντα, ο ρόλος του διαβάσματος στη δουλειά που διάλεξα, ήταν τεράστιος, σχεδόν αποφασιστικός θα έλεγα, γιατί άρχισα το διάβασμα λογοτεχνίας από αρκετά νέος, σχεδόν παιδάκι. Δηλ. άρχισα να διαβάζω τα πρώτα βιβλία και στα χρόνια της εφηβείας, τα οποία ήταν και αποφασιστικά για τις μετέπειτα επιλογές, διάβαζα πάρα πολλή λογοτεχνία, ό,τι σχεδόν έπεφτε στα χέρια μου. Θυμάμαι τότε στην Αθήνα, υπήρχε μια δανειστική βιβλιοθήκη ιδιωτική κάποιου Τσουκαλά. Πηγαίναμε εκεί και δανειζόμαστε βιβλία, επειδή για ν' αγοράσουμε δεν είχαμε χρήματα. Και είχα διαβάσει τα πάντα έτσι. Θυμάμαι, πριν κλείσω τα 18, είχα διαβάσει τους Ρώσους, Γάλλους και Γερμανούς κλασικούς, ορισμένους Εγγλέζους, βεβαίως την μεταπολεμική γενιά των Ελλήνων συγγραφέων, την ποίησή μας, αρχαίους Έλληνες και Λατίνους συγγραφείς, που διαβάζαμε και στο γυμνάσιο, αλλά και σε μεταφράσεις που κυκλοφορούσαν τότε, κάτι ψευτοφιλόσοφους, κάτι τέτοια πράγματα, δηλ. σε γενικές γραμμές διάβαζα πάρα πολύ και, όλα μ' επηρέασαν, σε βαθμό που, φαντάζομαι ότι είναι πολύ δύσκολο πια να τον καθορίσω. Αλλά αυτό που μ' επηρέασε πάρα πολύ, σαν άνθρωπο βέβαια, ήταν η γνωριμία μου με τους Ρώσους κλασικούς, Ντοστογιέφσκυ και Τσέχωφ. Βασικά ο Ντοστογιέφσκυ ο οποίος στην περίοδο της εφηβείας ήταν αποφασιστική εμπειρία. Και νομίζω ότι έχει αφήσει σίγουρα ίχνη, τα οποία πια ούτε να τα δω μπορώ...

" Ένας χώρος δίχως βιβλιοθήκη είναι ένας χώρος δίχως μνήμη "

Τη συνέντευξη πήραν η **ANNA ΜΩΥΣΙΔΟΥ(*)** και ο **ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΣΑΜΙΔΗΣ (**)** για την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκαρίων, την Τετάρτη 15 Μαρτίου 1989, στη Στοκχόλμη.

(*) Η Άννα Μωυσίδου είναι Παιδαγωγός

(***) Ο Γιάννης Βασαμίδης είναι Βιβλιοθηκάριος στη Βιβλιοθήκη του Τμήματος Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Χωρίς το διάβασμα, χωρίς το βιβλίο, δεν νομίζω ότι θα έγραφα κιόλας.

Γιατί, βέβαια, αυτοδίδακτος μπορεί να είσαι, αλλά δεν νομίζω ότι ανήκω σ' αυτή την κατηγορία. Χωρίς το διάβασμα θα είχα κάνει κάτι άλλο.

EP. - Πόσο σημαντική πιστεύεις ότι θα ήταν η ύπαρξη μιας βιβλιοθήκης, σωστά οργανωμένης και με πλούσιο υλικό, σ' ένα τόπο;

ΑΠ. - Από τα πιο σημαντικά πράγματα. Δηλ. ένας χώρος όπου δεν έχει βιβλιοθήκη, είναι σαν να είναι ένας χώρος που δεν έχει μνήμη.

Μπορείς να ζήσεις ωραία ή σχετικά ωραία... χωρίς να έχεις θέατρο, χωρίς να έχεις μουζουξιδικά, χωρίς να έχεις όλα αυτά τα πράγματα, αλλά δεν έχεις βιβλιοθήκη είναι σαν να μην έχεις μνήμη. Δεν υπάρχει δυνατότητα για τους νέους ανθρώπους ή για τους λιγότερο νέους ανθρώπους να επικοινωνήσουν με τις εμπειρίες της ανθρωπότητας.

Όλη η εμπειρία της ανθρωπότητας είναι κλεισμένη στα βιβλία βασικά. Και μια βιβλιοθήκη που θα λειτουργούσε και σωστά, δηλ. θα έχει και ένα πλούσιο υλικό βιβλίων, αλλά και αρκετές ώρες λειτουργίας και ένα προσωπικό που θα μπορούσε να βοηθήσει τον κόσμο να διαλέξει βιβλία, θα μπορούσε να καθοδηγήσει λίγο τους νέους, θα ήταν ένα δεύτερο σχολείο και σχεδόν με την ίδια αξία. Είμαι απολύτως πεπεισμένος. Και εδώ στη Σουηδία, πολύ με βοήθησαν, έμένα προσωπικά τουλάχιστον, οι βιβλιοθήκες. Τα πρώτα χρόνια της φοιτητικής μου ζωής, εδώ στη Σουηδία, τα πέρασα σε τρεις βιβλιοθήκες. Τη Δημοτική Βιβλιοθήκη της πόλης, όπου έμενα, τη Βιβλιοθήκη της πόλης της Στοκχόλμης και τη Βασιλική Βιβλιοθήκη (Εθνική), όπως λέγεται ακόμα, όπου το περιβάλλον είναι θαυμάσιο. Μπορείς να διαβάσεις, μπορείς να πεις ένα καφέ στο εστιατόριο, μπορείς να συναντήσεις φίλους σου, μπορείς να ρωτήσεις ανθρώπους να σε βοηθήσουν, να βρεις την κατάλληλη βιβλιογραφία κ.λπ. κ.λπ. Ανεκτίμητη βοήθεια, ανεκτίμητη βοήθεια.

EP. - Ποιά είναι η γενικότερη άποψή σου για το βιβλίο και τις βιβλιοθήκες σαν μέσον ανάπτυξης ενός τόπου;

ΑΠ. - Η γενική άποψη είναι όπως είπα και πριν. Ανεκτίμητες! Με τη διαφορά, βέβαια, ότι αυτό πρέπει να το δει κανείς σε σχέση με το χώρο και σε σχέση με την εποχή. Δηλ. είναι γεγονός ότι, αλλού έχει μεγαλύτερη σημασία και αλλού μικρότερη, σε περίπτωση που ένας χώρος δεν έχει άλλα μέσα πληροφόρησης. Το βιβλίο είναι το πιο φθινό, το πιο εύκολο.

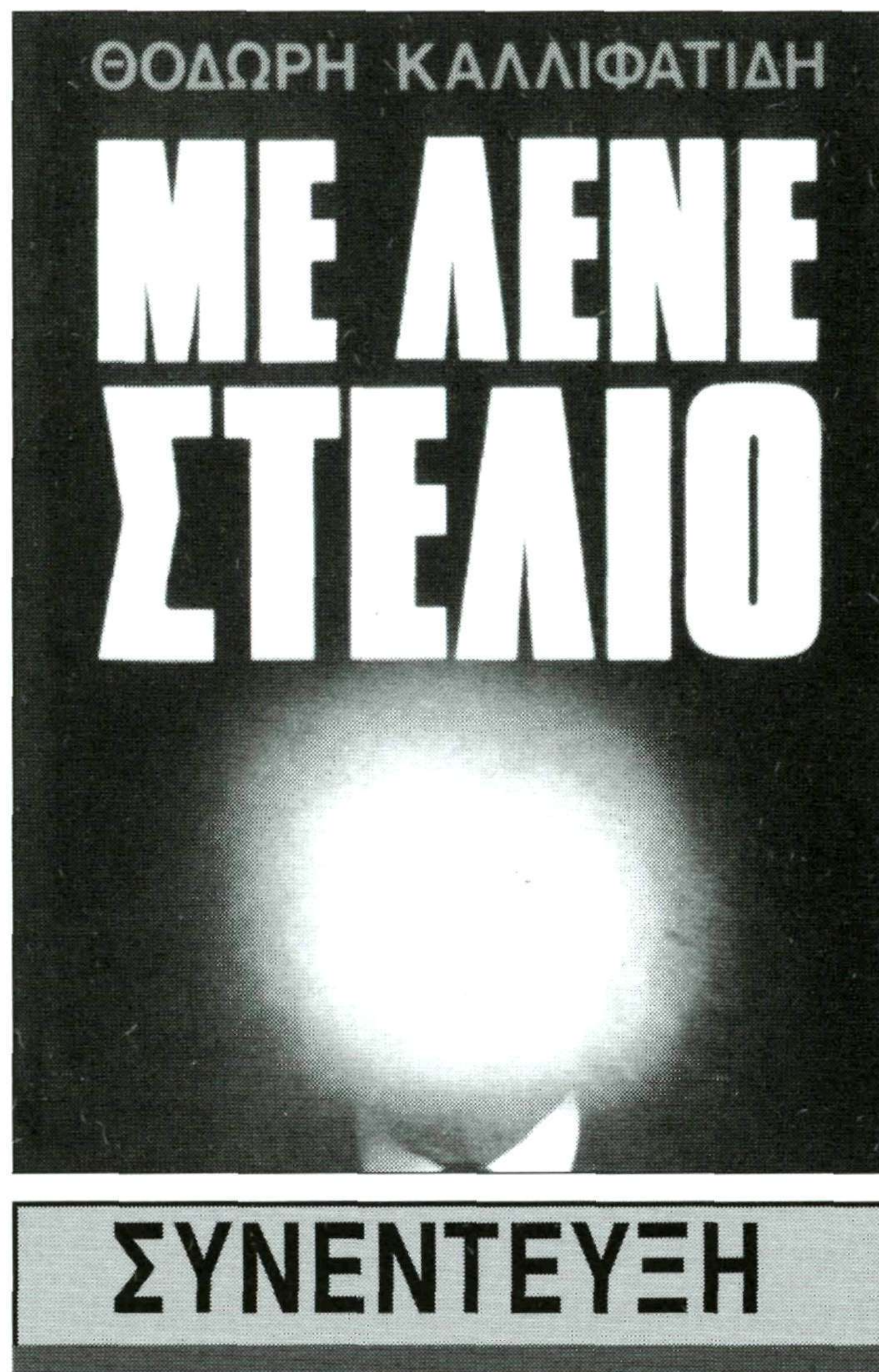
Στη Δυτ. Ευρώπη, αυτή τη στιγμή, βλέπουμε μια πτώση των βιβλίων, επειδή υπάρχουν όλα αυτά τα άλλα οπτικά μέσα πληροφόρησης: η τηλεόραση, τα video, όλοι αυτοί οι τρόποι επικοινωνίας και πληροφόρησης, που βέβαια, λίγο-πολύ, έχουν σπρώξει το βιβλίο πέρα από το κέντρο. Αλλά αυτό δεν

σημαίνει τίποτα. Γιατί, και μέσα σ' αυτούς τους χώρους, το βιβλίο πάντα παίζει ένα βασικό ρόλο. Γιατί είναι, πιθανώς, και το μόνο μέσο που επιτρέπει τη συμμετοχή του αποδέκτη της πληροφόρησης, δηλ. το κλείνεις, διαβάζεις μια φράση, τη σκέπτεσαι, συμφωνείς δεν συμφωνείς, την απορρίπτεις, τη θυμάσαι, την ξεχνάς. Ενώ το κείμενο που έχει στην τηλεόραση, μπαίνει μέσα σου, φεύγει, τελειώνει. Δεν έχεις αυτή τη δυνατότητα της επικοινωνίας, που μπορεί να έχεις με το βιβλίο. Γι' αυτό δεν νομίζω ότι μπορεί τίποτα ν' αντικαταστήσει το διάβασμα, ούτε

Καταρχήν η βιβλιοθήκη λειτουργεί και σαν ένα κέντρο κοινωνικής συναναστροφής στη Σουηδία. Δηλαδή, οι πιο μεγάλες βιβλιοθήκες λειτουργούν και σαν ένα κέντρο κοινωνικής συναναστροφής. Μπορείς ν' ακούσεις μουσική μαζί με τους φίλους σου, μπορείς να κοιτάξεις εκθέσεις ζωγραφικής ή γλυπτικής. Υπάρχουν βιβλιοθήκες οι οποίες έχουν χώρους για προβολές ταινιών. Υπάρχει ένα δωμάτιο με όλες τις εφημερίδες και τα περιοδικά της Σουηδίας και ορισμένα τουλάχιστον διεθνή περιοδικά και διεθνείς εφημερίδες όπου μπορείς να έχεις μια πληροφόρηση, καθαρά για το τι συμβαίνει στον κόσμο. Οι υπάλληλοι μπορούν να σε βοηθήσουν, να βρεις εκείνο που σ' αρέσει. Μπορεί κάποιος να θέλει να βρει ένα βιβλίο για το ψάρεμα της ...γόπας. Και σου λέει ο βιβλιοθηκάριος μάλιστα, κοίταξε εκεί, εκεί, εκεί και αν υπάρχει θα υπάρχει εκεί. Οπότε υπάρχει μια εξυπηρέτηση. Ύστερα, οργανώνονται λογοτεχνικές βραδιές από τις βιβλιοθήκες. Συγγραφείς, άνδρες και γυναίκες, επισκέπτονται τις βιβλιοθήκες, δίνουν διαλέξεις, διαβάζουν από τα τελευταία τους κείμενα, ή από κείμενα ανέκδοτα. Υπάρχει δωμάτιο που μπορείς να παίξεις σκάκι, όχι ...τάβλι βέβαια, αλλά σκάκι μπορείς να παίξεις. **Σε γενικές γραμμές, η βιβλιοθήκη εδώ λειτουργεί περισσότερο σαν ένα πνευματικό κέντρο, παρά σαν βιβλιοθήκη, όπου υπάρχουν ορισμένα βιβλία, που πηγαίνεις με την ψυχή στο στόμα και ζητάς ένα βιβλίο.**

Είναι ένας χώρος, όπου είναι στη διάθεσή σου και το νόημα αυτού του χώρου είναι να εξυπηρετήσει τις πνευματικές ανάγκες των κατοίκων της πόλης, των παιδιών, των ηλικιωμένων. Κάθε κατηγορίας άνθρωπο. Και βέβαια, υπάρχουν ακόμα, πολύ πιο ειδικές υπηρεσίες που προσφέρονται από τις σουηδικές βιβλιοθήκες, οι οποίες όμως κοστίζουν χρήματα. Π.χ. υπάρχει, όπως θα ξέρεις, αυτό που οι Σουηδοί λένε "Μπουκμπούς" (βιβλιοαυτοκίνητο). Το λεωφορείο αυτό είναι γεμάτο βιβλία, με έναν οδηγό και έναν υπάλληλο, γυρίζει από γειτονιά σε γειτονιά. Ο κόσμος μπορεί να δανειστεί βιβλία χωρίς να τρέχει σε βιβλιοθήκες. Μπορεί να παραγγείλει βιβλία και να τα φέρουν, άνθρωποι που είναι άρρωστοι, άνθρωποι που είναι ανάπηροι, άνθρωποι που μένουν μακριά. Υπάρχει δυνατότητα να παραγγείλεις ένα βιβλίο στη βιβλιοθήκη του χωριού σου και να σου το φέρουν από τη βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης. Θα πάρει βέβαια ορισμένες βδομάδες, αλλά η δυνατότητα υπάρχει και το βιβλίο θα έρθει, σε κάποια στιγμή θα έρθει.

Όλα αυτά βέβαια, νομίζω ότι είναι ανεκτίμητες υπηρεσίες και γεγονός είναι ότι το ποσοστό των δανεισμών βιβλίων από τις σουηδικές βιβλιοθήκες είναι τεράστιο. Ούτε καν ξέρω πόσα εκατομμύρια δανεισμοί γίνονται κάθε χρόνο. Να φανταστείς ότι, εγώ

|| Μπορείς να ζήσεις ωραία ή σχετικά ωραία ... χωρίς να έχεις θέατρο, χωρίς να έχεις μουζουξιδικά, αλλά αν δεν έχεις βιβλιοθήκη είναι σαν να μην έχεις μνήμη. Δεν υπάρχει η δυνατότητα για τους νέους να επικοινωνήσουν με τις εμπειρίες της ανθρωπότητας.... ||

σαν ψυχαγωγία ούτε σαν μέσο πληροφόρησης.

EP. - Μπορείς ν' αναφέρεις τις εμπειρίες σου, όσον αφορά τις σουηδικές βιβλιοθήκες;

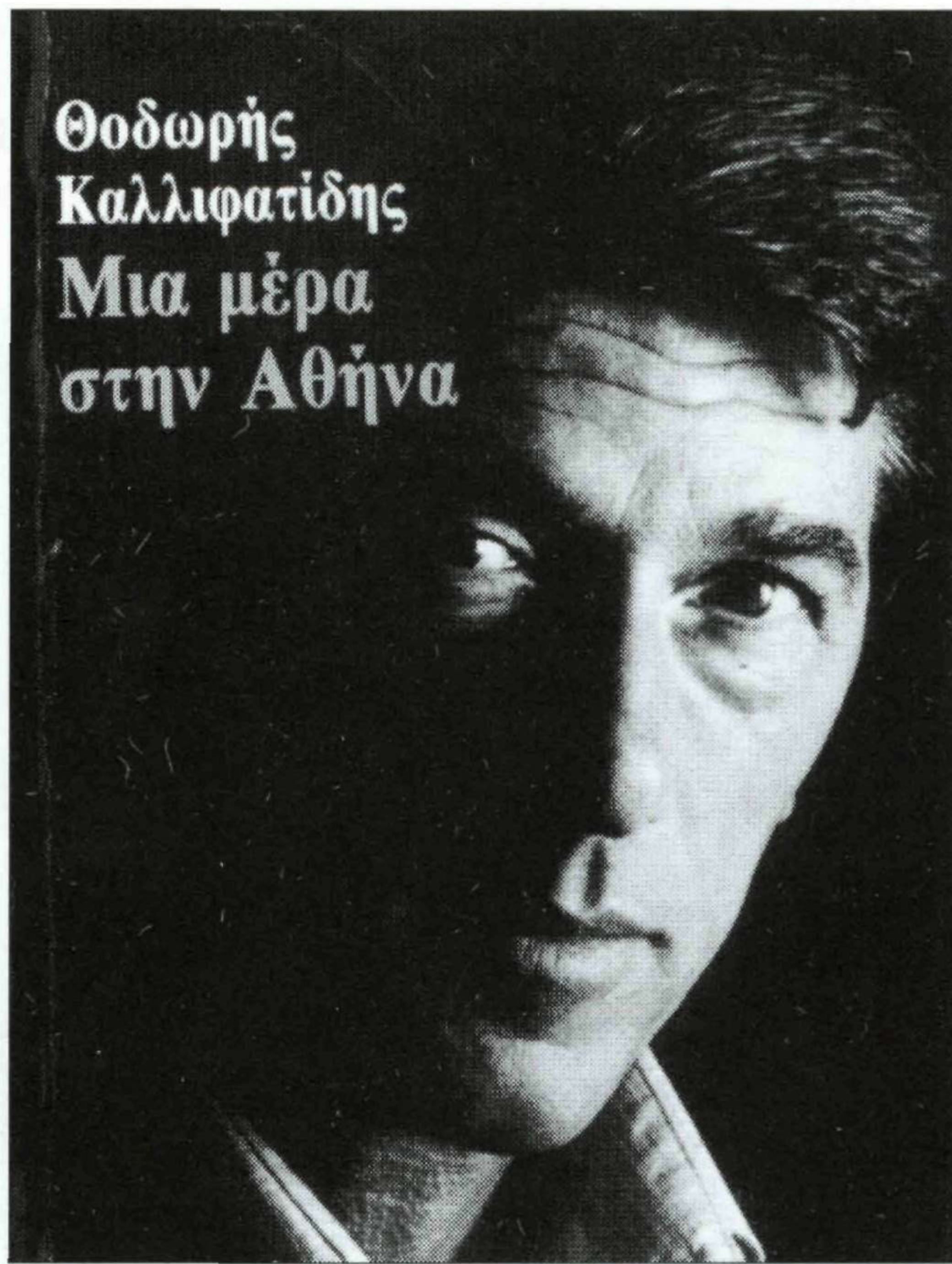
ΑΠ. - Βεβαίως. Καταρχήν δούλεψα αρκετά καλοκαίρια. Όταν ήμουνα φοιτητής, δούλευα τα καλοκαίρια σε βιβλιοθήκες. Και εδώ (Στοκχόλμη) και σε άλλες μικρότερες πόλεις. Οπότε έχω ζήσει από κοντά.

προχθές πήρα ένα χαρτί από την Ένωση Συγγραφέων, όπου στατιστικά υπολογίζουν το πόσο δανείζονται τα βιβλία του κάθε συγγραφέα. Αυτό, περίπου είναι βέβαια, στατιστικά δεν είναι ακριβώς. Αλλά στο περίπου, είχα 40.000 δανεισμούς. 40.000 άνθρωποι τον περασμένο χρόνο δανείστηκαν βιβλία μου. Δεν είναι μικρό πράγμα. Και βέβαια, η μεγάλη πελατεία, ο μεγάλος πελάτης των βιβλιοθηκών είναι τα παιδάκια. Γιατί τα παιδάκια δεν μπορούν να αγοράζουν όλες αυτές τις δεκάδες βιβλία που καταναλώνουν και διαβάζουν. Γι' αυτό διαβάζουν κάθε 10 λεπτά και καινούργιο. Έτσι, ποιος γονέας έχει τη δυνατότητα ν' αγοράσει όλα αυτά τα βιβλία στα παιδιά. Και πηγαίνουν εκεί. Έχουν μια κοπελιά ή κάποιο αγόρι που διαβάζουν παραμύθια στα παιδάκια, όπως εδώ στο κέντρο της Στοκχόλμης, ένα πηγαδάκι με μαξιλαράκια και κάποια κοπελίτσα ή κάποιο αγόρι τους διαβάζει ένα ποίημα ή παραμυθάκι. Ε, όλα αυτά είναι πάρα πολύ ωραία πράγματα. Δεν το συζητώ καν.

Βέβαια, υπάρχει ένα οικονομικό πρόβλημα, γιατί κοστίζει όλη αυτή η ιστορία. Δεν είναι δωρεάν. Και δυστυχώς, υπάρχει, και στη σουηδική κοινωνία αυτή τη στιγμή, κάποια οικονομική δυσχέρεια. Και βλέπεις ότι αρχίζουν... μόλις αρχίζουν να κόβουν κάτι, κόβουν από τις βιβλιοθήκες, από τα θέατρα, από τα πανεπιστήμια, τα σχολεία κ.ο.κ.

EP. - *Μια γενική ερώτηση. Ποιός είναι ο ρόλος της πληροφόρησης στη σημερινή κοινωνία;*

ΑΠ. - Δεν νομίζω ότι ο ρόλος της πληροφόρησης έχει αλλάξει. Ο ρόλος της πληροφόρησης ήταν και είναι ο ίδιος. Δηλ. επιτρέπει στον πολίτη να λάβει μέρος, ενεργό, στα συμβαίνοντα της κοινωνίας. Από κει και πέρα βέβαια, υπάρχει εκλογή του καθενός, άλλος ενδιαφέρεται ως ένα σημείο και άλλος ως ένα άλλο σημείο. **Αλλ' αυτή καθ' εαυτή η πληροφόρηση και ο ρόλος της, είναι πάντα ο ίδιος. Σου επιτρέπει να συμμετέχεις στην κοινωνία στην οποία ζεις. Και άνθρωποι οι οποίοι παραμένουν απληροφόρητοι, παραμένουν βασικά και εκτός κοινωνίας. Αυτό είναι το πρόβλημα. Και βέβαια το πρόβλημα μπορεί σήμερα να είναι μεγαλύτερο. Δεδομένου ότι, σήμερα μπορεί να χρειάζεται κανείς να μάθει πολύ περισσότερα πράγματα.** Δηλ. αποφάσεις που παίρνονται, αλλαγές που γίνονται. Και όλα αυτά τα πράγματα, σήμερα έχουν μια τόσο άμεση επίδραση στη ζωή του πολίτη, οπότε πραγματικά η ανάγκη της πληροφόρησης πιθανώς σήμερα είναι μεγαλύτερη. Διότι, π.χ. έχει σημασία να οδηγείς στην αριστερή ή δεξιά μεριά του δρόμου, μπορεί να σκοτωθείς. Από αυτό το σημείο, ως το σημείο της πληροφόρησης για το ποιά κόμματα κατεβαίνουν στις εκλογές. Γιατί, πώς θα ψηφίσεις, αν δεν ξέρεις ποιοι κατεβαίνουν στις εκλογές. Αλλά, και βέβαια τα πράγματα που χρειαζόμαστε σήμερα να

**Θοδωρής
Καλλιφατίδης
Μια μέρα
στην Αθήνα**

ξέρουμε, είναι πολύ περισσότερα από εκείνα που θα χρειαζόταν ο πολίτης της Αθήνας του 400 π.Χ. Θα χρειαζόταν, ξέρετε, δύο πράγματα, κι ήταν και 30.000 κάτοικοι. Σήμερα είμαστε... 1.000.000 είναι εδώ... Αλλά ο ρόλος, αυτός καθ' εαυτός, είναι πάντα ο ίδιος. Δηλαδή, η δυνατότητα της συμμετοχής στην πολιτική, οικονομική και πνευματική ζωή του χώρου σου, αλλιώς δεν υπάρχεις. Απληροφόρητος δεν υπάρχει κανένας. Και, πιθανώς, ένας από τους λόγους της, που συχνά λέγεται, ότι μια Α κυβέρνηση ή μια Β κυβέρνηση κρατάει τον κόσμο απληροφόρητο, είναι ακριβώς αυτό, δεν υπάρχει άλλος λόγος.

EP. - *Ή όταν η πληροφόρηση δίνεται μονόπλευρα...*

ΑΠ. - Ή όταν η πληροφόρηση, αντί για πληροφόρηση είναι προπαγάνδα. Σου δίνεται μόνο μια άποψη, διαλεγμένη από κάποιους, η οποία περνά. Ε, αυτό δεν είναι πληροφόρηση, είναι προπαγάνδα.

EP. - *Θα ήθελα να μιλήσεις λίγο για σένα...*

ΑΠ. - Για μένα; Τι να πω για μένα;

EP. - *Πότε ήρθες, τι έκανες...*

ΑΠ. - Λοιπόν, εγώ ήρθα στη Σουηδία το 1964. Είχα τελειώσει το Γυμνάσιο στην Αθήνα. Είχα πάει στη Σχολή Θεάτρου. Έπαιξα θέατρο στην Αθήνα για ένα διάστημα και μετά, για διάφορους λόγους, αποφάσισα τη μετανάστευση, σαν μια λύση προβλημάτων ιδιωτικών και άλλων. Και όταν ήρθα εδώ, είχα αποφασίσει, τώρα που νομίζω ότι με βοήθησε τελικά, να μπω όσο πιο δυνατόν συντομότερα στη σουηδική πραγμα-

τικότητα, εννοώ πάρα πολύ απλά να έχω τη δυνατότητα να μιλήσω με Σουηδούς να διαβάσω εφημερίδες, να πάω στο θέατρο, να πάω στον κινηματογράφο και, εν πάσει περιπτώσει, να κυκλοφορώ χωρίς να έχω αυτό το άγχος, ότι δεν καταλαβαίνω τι λένε γύρω μου. Και αυτό ήταν το πρώτο αντικείμενο.

Άρχισα, βέβαια, να δουλεύω όπως όλος ο κόσμος, έπλενα πιάτα σε εστιατόρια, καθάριζα πατάτες, σερβίριζα καφέδες, μάζευα πιάτα και τα βράδια διάβαζα σουηδικά. Μόνος μου, γιατί τότε δεν υπήρχαν σχολεία. Όχι, όχι. Δεν υπήρχε. Υπήρχαν κάτι αστεία πράγματα, τα οποία δεν μπορούσαν, δεν ήτανε πια. Ε, ήταν για αναλφάβητους και τελικά δεν γινότανε. Δηλ. πήγαινες για να μάθεις και...

EP. - *Ακόμα βρίσκονται περίπου σ' αυτό το επίπεδο;*

ΑΠ. - Ε, ναι και αισθάνεσαι γελοίος. Τώρα, πόσες φορές θα πεις το "Πού μένει η κυρία Χ;" πόσες φορές; χίλιες; Κι έτσι διάβαζα μόνος. Και για να μαθαίνω σουηδικά, δεν είχα κι άλλες επιλογές, παρά εφημερίδες, λογοτεχνία κλπ. Το πρόβλημα ήταν βέβαια ακόμα πιο μεγάλο, γιατί δεν υπήρχαν ούτε

καν λεξικά. Οπότε αναγκαζόμουν, για να διαβάσω σουηδικά, έπρεπε να διαβάζω σουηδικά, μεταφράζοντας στα αγγλικά, τα οποία τα μισοήξερα (όχι πολύ καλά, αλλά, εν πάσει περιπτώσει, τα μισοήξερα, τουλάχιστον για να διαβάσω ένα λεξικό, να χρησιμοποιήσω ένα λεξικό). Οπότε μετέφραζα από τα σουηδικά στα αγγλικά και από τα αγγλικά στα ελληνικά και γινότανε αυτή η ιστορία.

Ε, κι έτσι τελείωσα και το πανεπιστήμιο. Γράφτηκα στη φιλοσοφία. Τον ίδιο χρόνο που ήρθα, γράφτηκα στο τμήμα της φιλοσοφίας. Οι καθηγητές μου εκεί ήταν πάρα πολύ ευγενικοί και μου επέτρεψαν, θα μπορούσαν και να μην το είχανε κάνει κιόλας, αν θέλετε, μου επέτρεψαν να δώσω εξετάσεις στα αγγλικά. Μου επέτρεψαν να περάσω ορισμένα κείμενα, τα οποία ήταν γραμμένα μόνο στα σουηδικά, και μου έδωσαν άλλα κείμενα, τα οποία ήταν γραμμένα στα αγγλικά, ή στα γαλλικά, τα οποία επίσης μισοδιάβαζα.

Ε, και μ' αυτό τον συνδυασμό, δουλειάς, σπουδών κλπ. τελείωσα σε δυο χρόνια περίπου, κι άρχισα και δούλευα σαν έκτακτος καθηγητής στο μάθημά μου, που ήταν η φιλοσοφία, σε διάφορα γυμνάσια. Μιλούσα, βέβαια, σουηδικά τότε πια, αλλά καταλαβαί-

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Όλη η εμπειρία της ανθρωπότητας είναι κλεισμένη στα βιβλία. Και μια βιβλιοθήκη που θα λειτουργούσε σωστά, θα μπορούσε να καθοδηγήσει τους νέους, θα ήταν ένα δεύτερο σχολείο και σχεδόν με την ίδια αξία..

νει τώρα τι σουηδικά μιλούσα στα δυο χρόνια, με κάποια άνεση εν πάσει περιπτώσει, αλλά αυτό που μου έλυσε το πρόβλημα, ήταν ότι ξαφνικά διορίστηκα σ' ένα γυμνάσιο που πηγαίνανε τα παιδιά των διπλωματών. Και οι περισσότερες παραδόσεις ήταν στα αγγλικά.

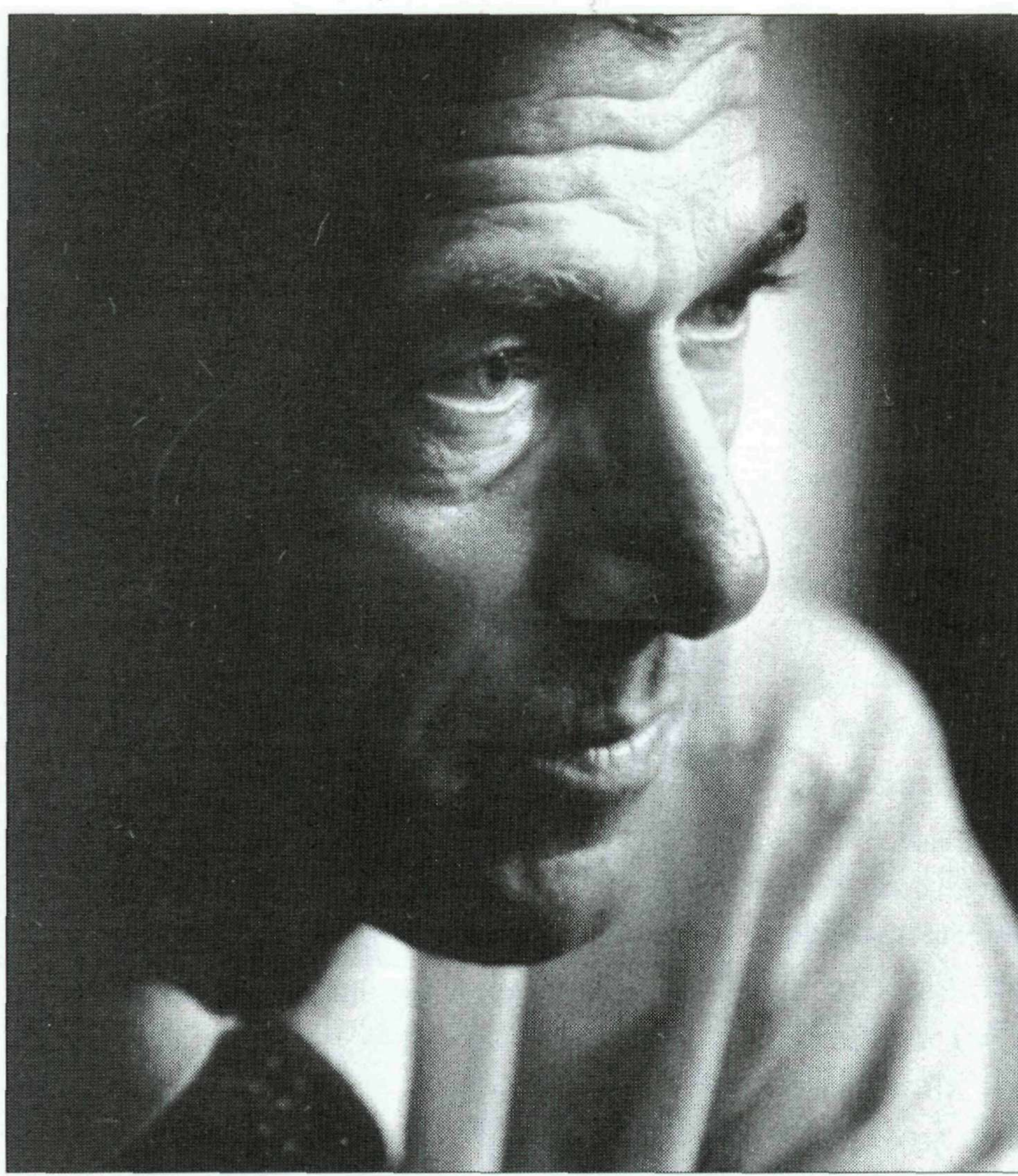
Και ακόμα τα αγγλικά μου ήταν πιο καλά από τα σουηδικά, είχα μεγαλύτερη άνεση. Δούλεψα εκεί επί ένα χρόνο περίπου. Μετά πήρα μια υποτροφία και ξαναγύρισα στο πανεπιστήμιο για να κάνω το ντοκτορά. Γύρισα στο πανεπιστήμιο και αρχίζοντας το ντοκτορά διορίστηκα και στο πανεπιστήμιο, σαν βοηθός.

EP. - Πότε;

ΑΠ. - Αυτό έγινε το 1969. Αρχισα το doctorat και πήρα κι αυτή τη θέση στο πανεπιστήμιο, κι η οποία, βέβαια, δεν ήταν η μόνη. Και στην πορεία αυτή, των σπουδών για doctorat και των παραδόσεων στο πανεπιστήμιο, μου έγινε η πρόταση...

Έκανα στο μεταξύ μια πρώτη εμφάνιση στα γράμματα, με μια ποιητική συλλογή. Πήρε καλές κριτικές, πήρα κάποιο μικρό βραβείο., κάποια μικρή υποτροφία και, εν πάσει περιπτώσει, μου έδωσε μια αρκετά μεγάλη ικανοποίηση, δεν πέρασε απαρατήρητη. Θυμάμαι χαρακτηριστικά, την πρώτη φορά που είδα τη φωτογραφία μου στην εφημερίδα, δεν το πίστευα ότι ήμουν εγώ, γιατί καν δεν το περίμενα ότι θα υπήρχε κριτική. Και πήγα στο συνηθισμένο μπακάλικο, ν' αγοράσω το βραδινό μου. Και αγόρασα και μια απογευματινή εφημερίδα. Το Expressen. Το ξέρεις, πολύ καλά. Και ανοίγοντας το Expressen, βλέπω την... μούρη μου... κοιτάξα να δω ποιος είναι. Και μ' έπιασε τόσο τρέλα, όπου σταμάτησα μια κοπελιά τελείως άγνωστη, και της λέω "αυτός εδώ είμαι εγώ". Τα είχα χάσει τελείως, δεν το περίμενα, ότι θα έβλεπα τη φωτογραφία μου στον τύπο...

Μετά έγραψα ένα μυθιστόρημα το οποίο πήγε πάρα πολύ καλά, και από άποψη κριτικής αλλά και από άποψη πωλήσεων και έγινε και ταινία. Ήταν αυτό το.. θυμάμαι... τον Στέλιο, το οποίο πια το σιχάθηκα που το ακούω. Αλλά, εν πάσει περιπτώσει, αυτό δημιούργησε ένα όνομα. Είδε πολύς κόσμος την ταινία, πήρε το πρώτο βραβείο κριτικών στο φεστιβάλ Βενετίας. Και όλα αυτά, και σε όλη αυτή την ιστορία, μου έγινε πρόταση να αναλάβω τη διεύθυνση του περιοδικού, που έβγαζε η εκδοτική εταιρία "Μπόνιερς". Είναι, το παλαιότερο περιοδικό της Σουηδίας, το

μεγαλύτερο, το πλουσιότερο, το πιο αξιόλογο, το πιο, πιο, ..., δηλ. ξαφνικά, από άγνωστος που ήμουν μου δίνανε μια θέση κλειδί στην σουηδική λογοτεχνία και ήτανε δεύτερο καπέλο αυτό, ούτε καν το είχα σκεφτεί, ούτε καν το περίμενα. Όταν με πήρε ο εκδότης και με ρώτησε, εγώ νόμιζα ότι με πείραζε, ότι μου έκανε πλάκα. Οπότε παράτησα το πανεπιστήμιο, παράτησα και το doctorat, παράτησα και τις υποτροφίες και μπήκα στο γραφείο του... αρχισυντάκτη. Εκεί έμεινα τέσσερα χρόνια. Ήταν δύσκολα αλλά και δημιουργικά χρόνια, γιατί είναι φοβερές

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η πληροφόρηση και ο ρόλος της είναι πάντα ο ίδιος. Σου επιτρέπει να συμμετέχεις στην κοινωνία στην οποία ζεις. Και άνθρωποι οι οποίοι παραμένουν απληροφόρητοι, παραμένουν βασικά και εκτός κοινωνίας. Αυτό είναι το πρόβλημα....

αυτές οι θέσεις εξουσίας, για τις οποίες εγώ, έχω ένα είδος αλλεργίας. Δηλ. δεν μ' αρέσει το να παίρνω αποφάσεις για των αλλωνών τα έργα και τις πράξεις. Και βασικά, αυτό είναι που κάνεις το 90% της ημέρας. Διαβάζεις κείμενα και λες "το κρατάμε, δεν το κρατάμε." Και απορρίπτεις το 90% και καμιά φορά παραπάνω.

EP. - Θες να πεις τους τίτλους;

ΑΠ. - Έβγαλα ένα μυθιστόρημα στα σουηδικά· λεγότανε "Μπέντερ οφ χέραρ", το οποίο

υπάρχει στα ελληνικά ("Δούλοι και αφέντες"), δυστυχώς σε μια όχι τόσο καλή μετάφραση και το οποίο πούλησε γύρω στις 120.000 αντίτυπα. Είχε τεράστια επιτυχία, στην κριτική και στον κόσμο. Και, ευθύς άρχισε και μεταφραζότανε. Σε πολύ λίγα χρόνια μεταφράστηκε σ' ένα σωρό γλώσσες. Νομίζω 10-12 γλώσσες. Και το γεγονός ότι πήγε πάρα πολύ καλά αυτό το βιβλίο, ξαφνικά πήρα λεφτά στα χέρια μου μαζεμένα. Η κούραση των τεσσάρων ετών σχεδόν, από την αρχισυνταξία, βάρυνε πάνω μου. Δούλεψα όλη την ημέρα εκεί, πήγαινα το βράδυ σπίτι και προσπαθούσα να γράφω. Τελικά

δεν είχα να κάνω ζωή, απλώς δουλειά, από την μία δουλειά στην άλλη.

Κι έτσι αποφάσισα να αφήσω το περιοδικό και να προσπαθήσω να ζήσω από το 1976 ως ελεύθερος συγγραφέας και ως ελεύθερος δημοσιογράφος, συνεργάτης εφημερίδων. Και έτσι έχει πάει η ιστορία από τότε. Έχω μια μόνιμη συνεργασία με μια καθημερινή πρωινή εφημερίδα της Στοκχόλμης, έχω μια, λίγο-πολύ, μόνιμη συνεργασία με μια εφημερίδα στην Φινλανδία η οποία μεταφράζει τα άρθρα τα οποία γράφω εδώ, και βασικά ζω από τα βιβλία μου, από διαλέξεις και από αυτή τη δημοσιογραφία, από το 1976.

Οι υπόλοιποι τίτλοι των βιβλίων... έχω γράψει την "Αγάπη", έχω γράψει τον "Εκπρωτο άγγελο" ο οποίος πήρε και το μεγάλο βραβείο μυθιστορήματος, το 1981. Ήτανε επίσης μια σημαντική καθιέρωση. Τελευταία πήρα επίσης ένα μεγάλο βραβείο από τη σουηδική Ακαδημία, που και γι' αυτό χάρηκα, γιατί κι αυτό ήταν μια καθιέρωση, πέρα από τα χρήματα, τα οποία είναι αναγκαία.

Αλλά έτσι ζω από τότε. Σαν ελεύθερος συγγραφέας. Λίγο-πολύ είμαι το αφεντικό του εαυτού μου και νομίζω ότι τελικά αυτό μου πηγαίνει περισσότερο. Ούτε τα δασκαλίκια, ούτε καθηγησίες, ούτε αρχισυνταξίες. Αυτό που με βολεύει περισσότερο, είναι να μπαίνω από το πρωί, να κλείνω την πόρτα πίσω μου, να κατεβάζω το τηλέφωνο κι όταν θέλω απαντάω, όταν θέλω δεν απαντάω. Έτσι βολεύομαι περισσότερο. Βέβαια, είναι μια περιορισμένη ζωή, μια μονότονη ζωή, μια μονήρης ζωή αν θέλεις, αλλά μια που έχω συνηθίσει, όχι μόνο δεν μ' ενοχλεί αλλά η καθημερινή ευτυχία αρχίζει από τη στιγμή που κλείνω αυτή την πόρτα πίσω μου....